

3. Velikost trhu a její efekty

Překážky obchodu v EU

- obchod v EU je stále omezován
  - do 1968 cla, kvantitativní omezení
  - po 1968 neviditelné překážky

⇒ překážky zabraňují růstu firem na partnerské trhy

⇒ malé firmy nedosahují úspor z rozsahu

⇒ trh je fragmentovaný

Defragmentace trhu

- ⇒ liberalizovány podmínky pro nadnárodní fúzování
- ⇒ defragmentace
- ⇒ úspory z rozsahu
- ⇒ nižší ceny
- ⇒ robustní firmy se přizpůsobují
- ⇒ restrukturalizace celého odvětví
- ⇒ větší, efektivnější, navzájem si konkurující firmy

Schéma zefektivnění odvětví

liberalizace (integrace)

defragmentace

konkurenční tlaky

restrukturalizace

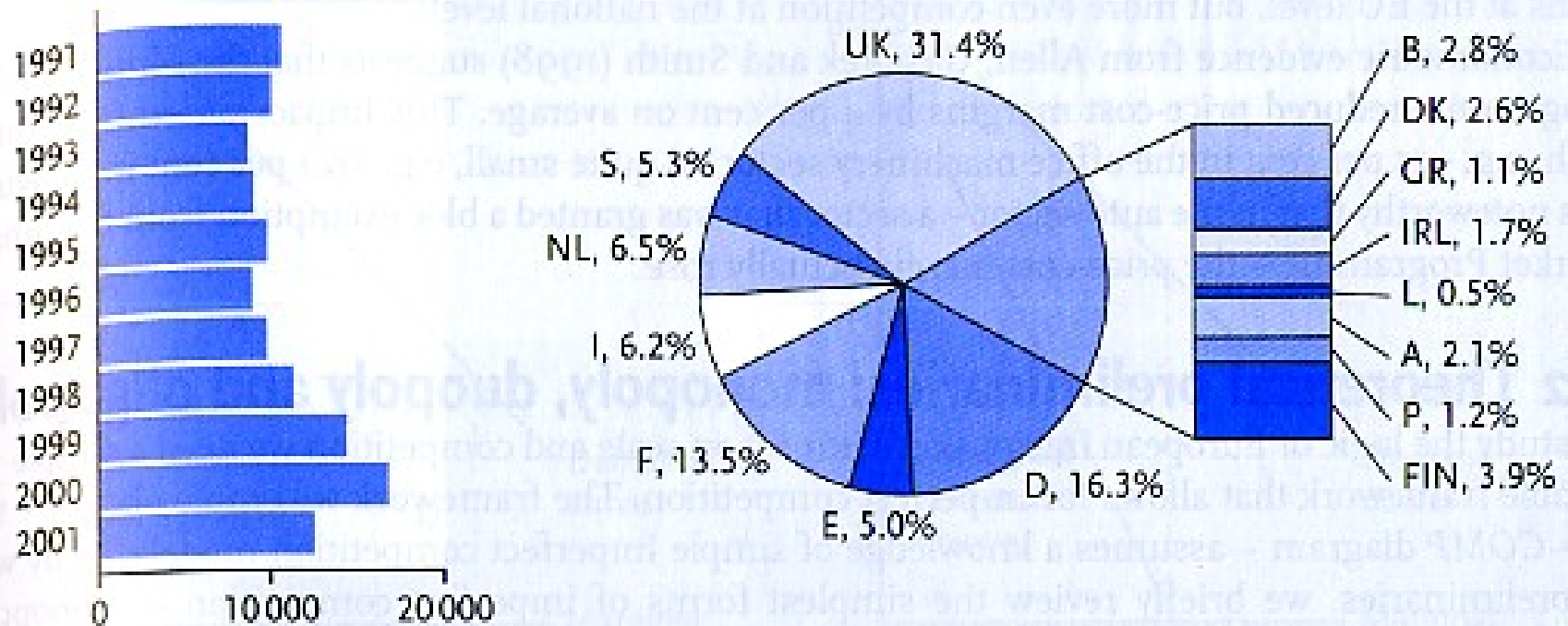

zefektivnění

Fúze a akvizice (M&A) v EU

- cca 10 000 M&A ročně
  - 55% domácí firma & domácí firma
  - 24% firma člena EU & firma nečlena EU
  - 15% firma člena EU & firma jiného člena EU
  - 6% firma člena EU & nelze identifikovat
- malé země se na M&A podílí relativně mnohem více ⇒ integrace má větší dopad na malé země

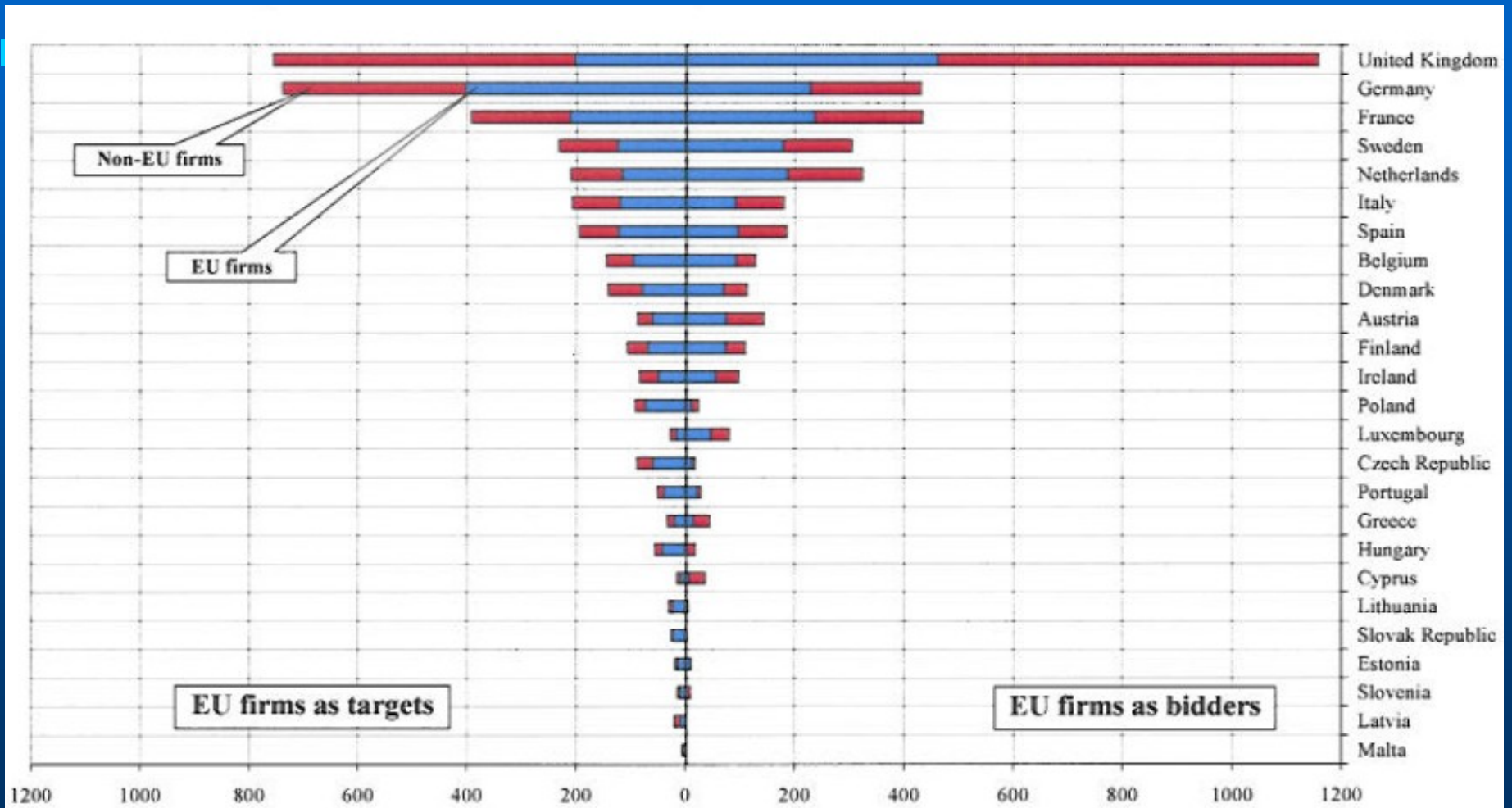
Fúze a akvizice (M&A) v EU

NOTE: The left panel shows the evolution of the number of mergers and acquisitions involving EU15 firms. The right panel shows the distribution of all operations from 1991–2001 by Member State.

SOURCE: Data is drawn from *European Economy*, Supplement A, No.12, December 2001 downloadable from http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/supplement_a_en.htm

Fúze a akvizice (M&A) v EU (2006)

M&A podle sektorů

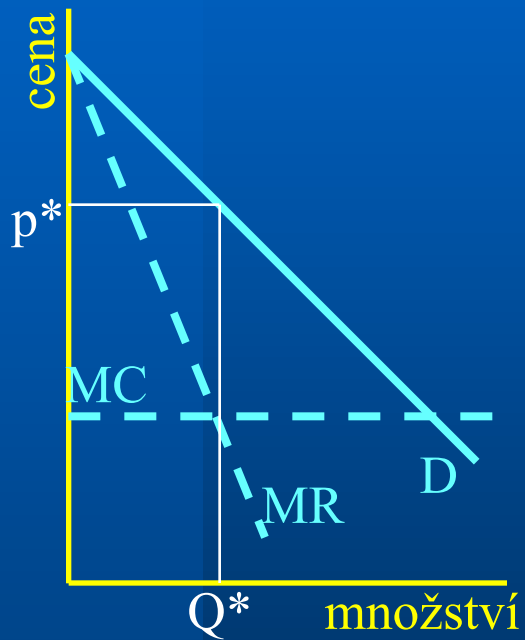
- 1986-1992 průmysl
- od 1992 služby
  - nejvíce bankovníctví
- sektorová koncentrace $\Rightarrow \downarrow$ nákladů
  - strojný průmysl $\downarrow$ 15%
  - pivovarnictví $\downarrow$ 0,1%
  - automobilový průmysl $\downarrow$ permanentní
  - průměrně $\downarrow$ MC o 4 %

M&A podle sektorů (2006)

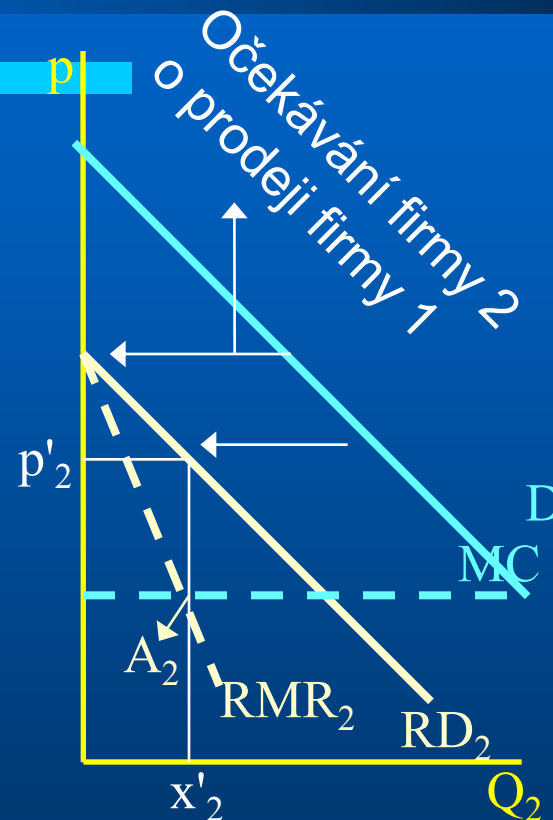
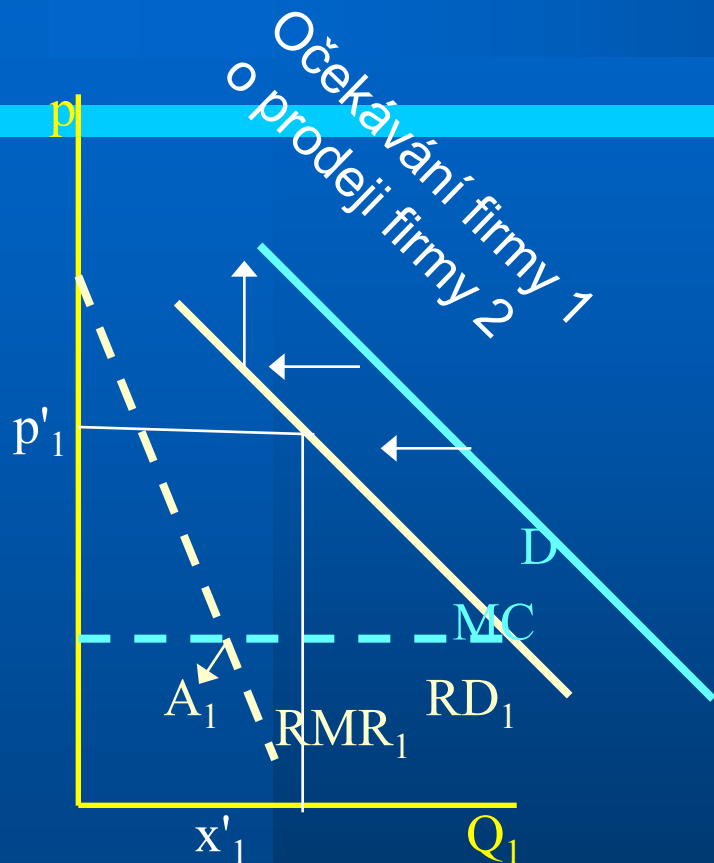
Bidder sector:													
Target sector:		Agriculture, Forestry and Fishing	Mining	Construction	Manufacturing	Network industries	Wholesale Trade	Retail Trade	Finance, Insurance and Real Estate	Other Services	Public Administration	Total	%
Agriculture, Forestry and Fishing		113	1	0	54	3	18	2	111	14	1	317	0,8%
Mining		3	1987	9	152	52	31	17	495	65	7	2818	7,3%
Construction		0	22	286	81	33	13	8	283	80	2	808	2,1%
Manufacturing		64	104	100	6202	170	391	91	2966	516	20	10624	27,3%
Network industries		3	64	53	249	1980	74	27	989	289	38	3766	9,7%
Wholesale Trade		12	25	16	443	42	595	81	365	105	1	1685	4,3%
Retail Trade		4	15	2	126	54	86	757	565	104	2	1715	4,4%
Finance, Insurance and Real Estate		15	42	79	283	105	43	59	5773	344	27	6770	17,4%
Other Services		14	64	80	970	435	141	114	2716	5720	22	10276	26,4%
Public Administration		0	2	1	6	12	2	1	23	10	15	72	0,2%
Total		228	2326	626	8566	2886	1394	1157	14286	7247	135	38851	100,0%
%		0,6%	6,0%	1,6%	22,0%	7,4%	3,6%	3,0%	36,8%	18,7%	0,3%	100,0%	

Monopol

maximalizace zisku $MC=MR$
optimum p^* , Q^*

Duopol (Cournot-Nash model)

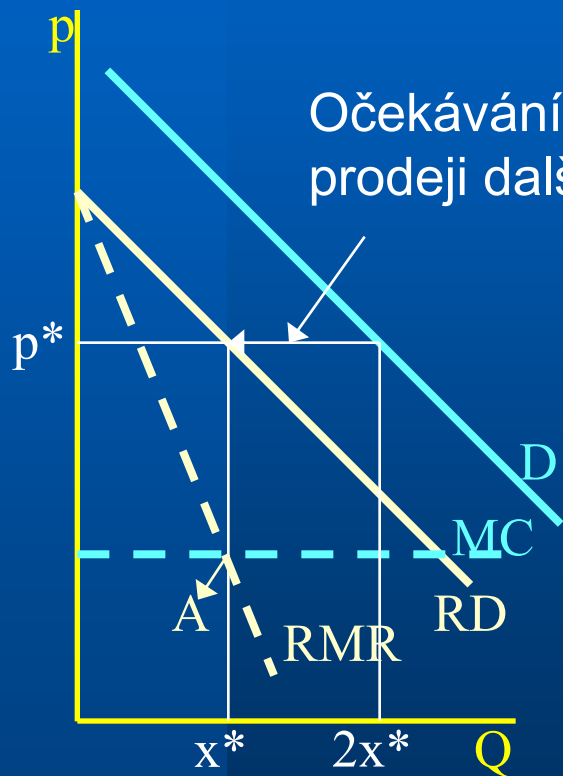

Firma 1 neprodukuje množství, které firma 2 očekává

Firma 2 neprodukuje množství, které firma 1 očekává

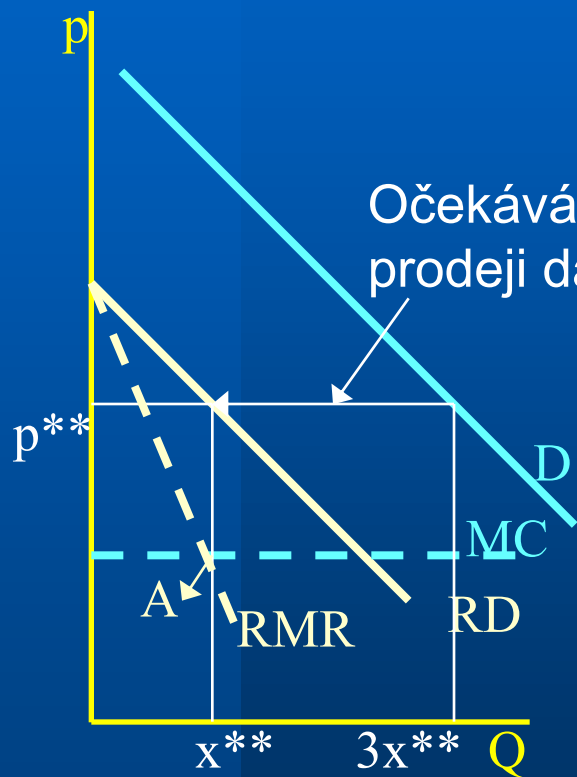
nejedná se o optimum

Duopol (Cournot-Nash model)

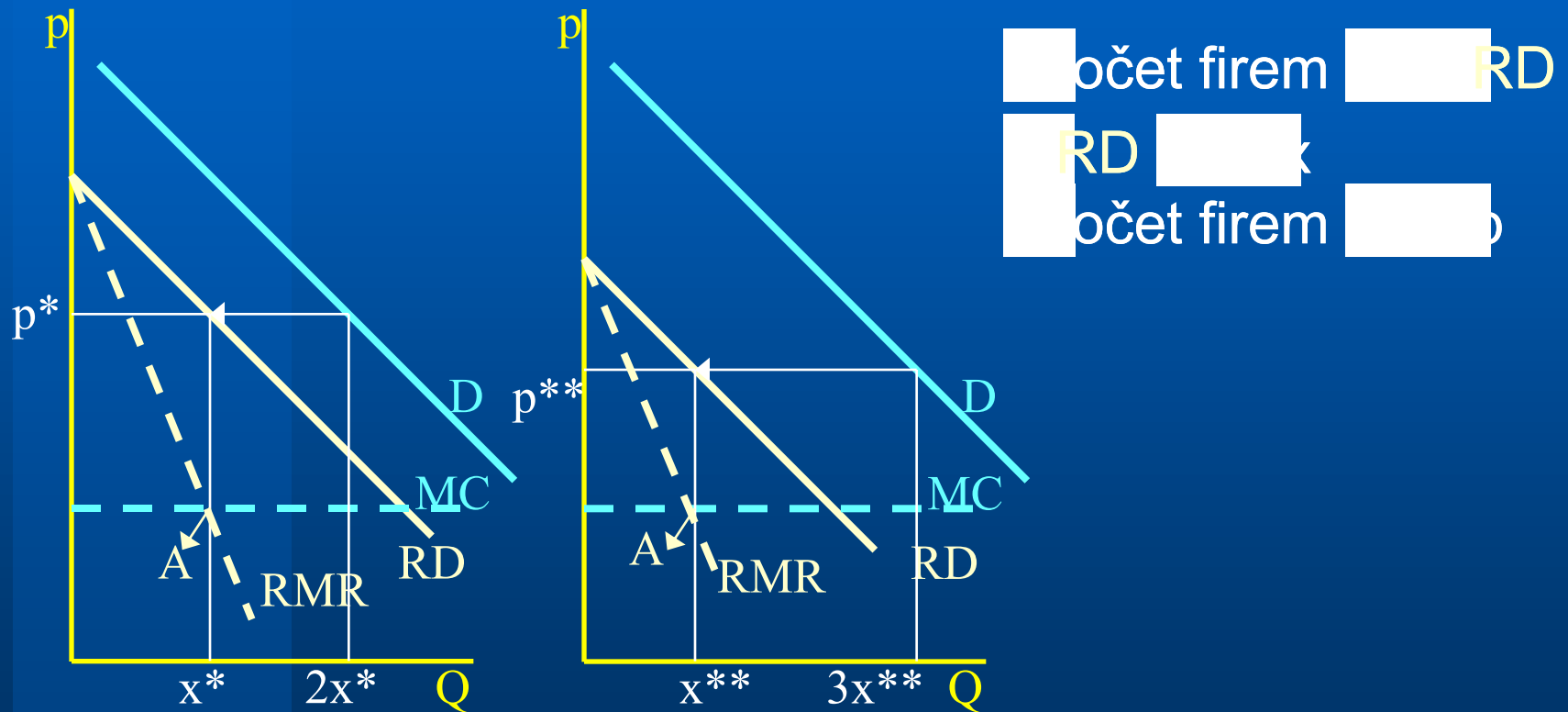
firmy jsou identické
maximalizace zisku $MC=RMR$
optimum p^* , x^*

Oligopol (Cournot-Nash model)

firmy jsou identické
maximalizace zisku $MC=RMR$
optimum p^{**} , x^{**}

Srovnání duopolu a oligopolu

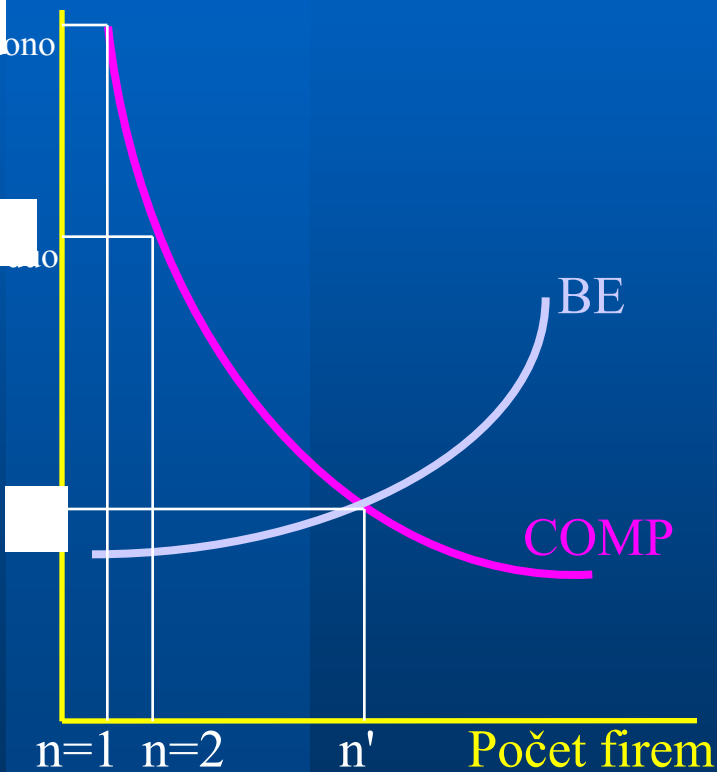

BE-COMP diagram

- předpoklad
  - nedokonalá konkurence $\mu > MC$ (marže, mark-up)
- COMP křivka
  - jak se marže mění s počtem firem
  - počet firem μ marže
- BE křivka
  - kolik firem je schopno při jaké marži přežít
  - marže počet firem

BE-COMP diagram

Mark-up (μ)

COMP

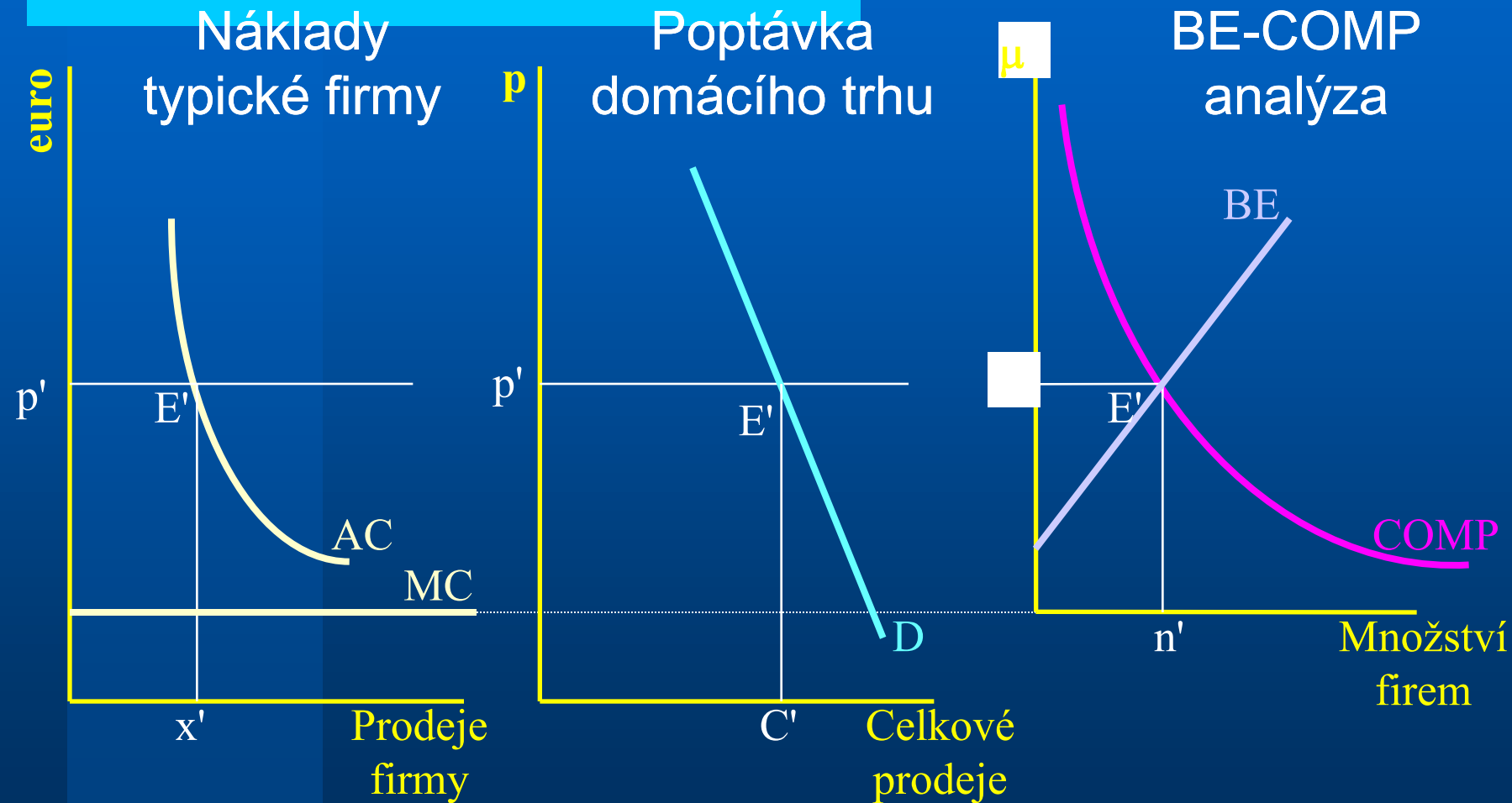
- v SR, LR firmy vždy na křivce

BE

- v SR nad / pod křivkou (zisk je větší / menší než normální)
- v LR vždy na křivce (vstup na trh / odchod z trhu)

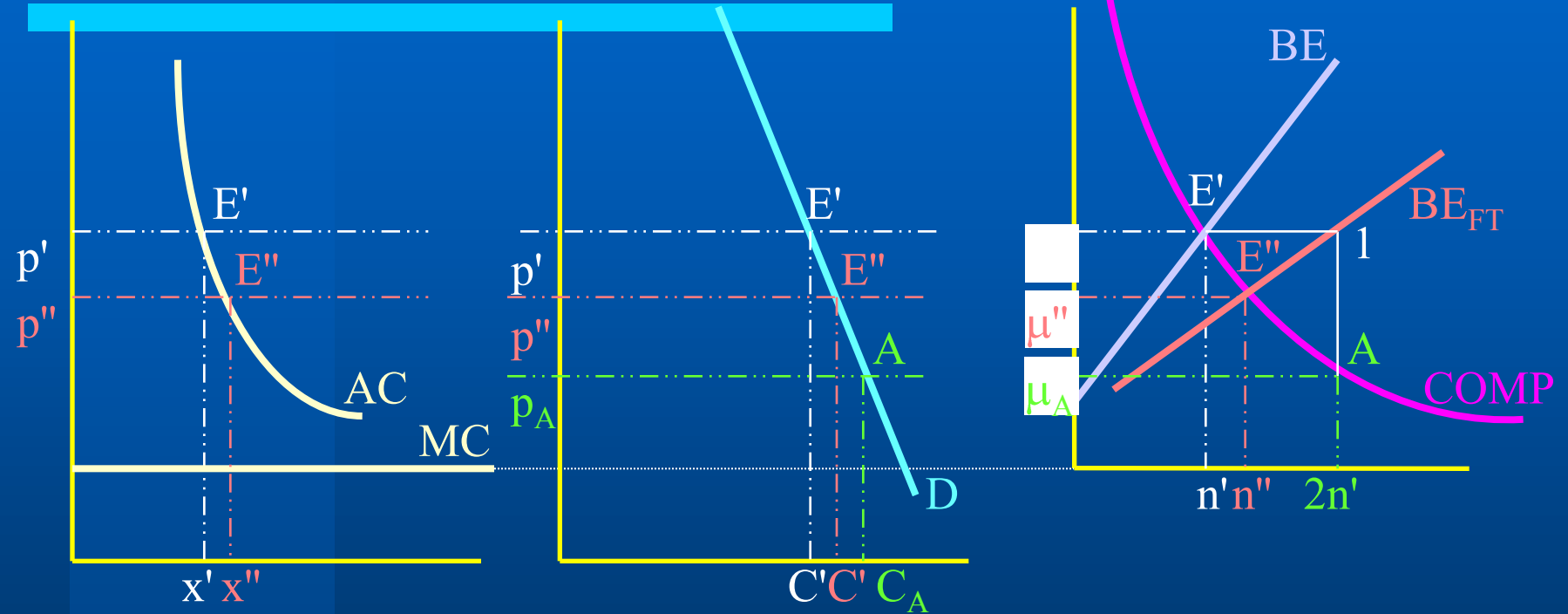
Optimální cena, výstup, velikost firmy

Důsledky evropské integrace

- předpoklady analýzy
  - dvě identické země (H, P)
  - původní velikost obchodu byla nulová
  - následně přechod k zcela volnému obchodu
- bezprostřední důsledek
  - zdvojení trhu pro všechny firmy

Důsledky evropské integrace

úspory z rozsahu
 ■ na $C'(p')$ na $AC''(p'')$,
 ■ na x'

defragmentace
 ■ na p_A , ■' na C_A
 restrukturalizace
 ↑ p_A na p'' , ■ C_A na C''

defragmentace
 ■ na μ_A , ■' na $2n'$
 restrukturalizace
 ↑ μ_A na μ'' ■ $2n'$ na n''

Důsledky evropské integrace

- SR, defragmentace a konkurenční efekty

- růst odbytového trhu
- růst konkurence

} [ ] na μ_A , [ ] na p_A

- LR, restrukturalizace a úspory z rozsahu

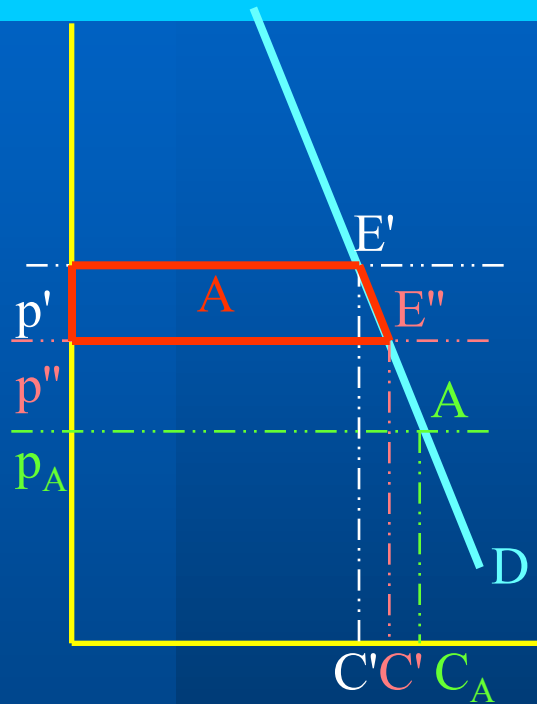
- tlaky na efektivnost
- exity neúspěšných

} [ ] na μ'' , [ ] na p''

- celkové efekty

- konkurenční trh [ ] celkově nižší ceny
- restrukturalizace [ ] větší konsolidované firmy

Analýza bohatství

■ spotřebitelského přebytku
v obou zemích (H,P) o A

Konsolidace (restrukturalizace) v EU

- pomalá konsolidace
  - letecká doprava
  - nevyhnulo se ztrátám (často pokryty z daní)
- rychlá konsolidace
  - bankovníctví
  - ztráty byly zanedbatelné

Státní subvence

- restrukturalizace
  - exity firem
  - nezaměstnanosti
- ztráta politických bodů
- tendence vlád zmírnit restrukturalizaci

⇒ státní subvence

Subvence

- státem vlastněné podniky
  - přímá úhrada ztrát z rozpočtu
- soukromé podniky
  - granty na ztrátové projekty
  - vládní záruky za soukromé půjčky
- - poskytovány všemi zeměmi
  - poskytovány některými zeměmi

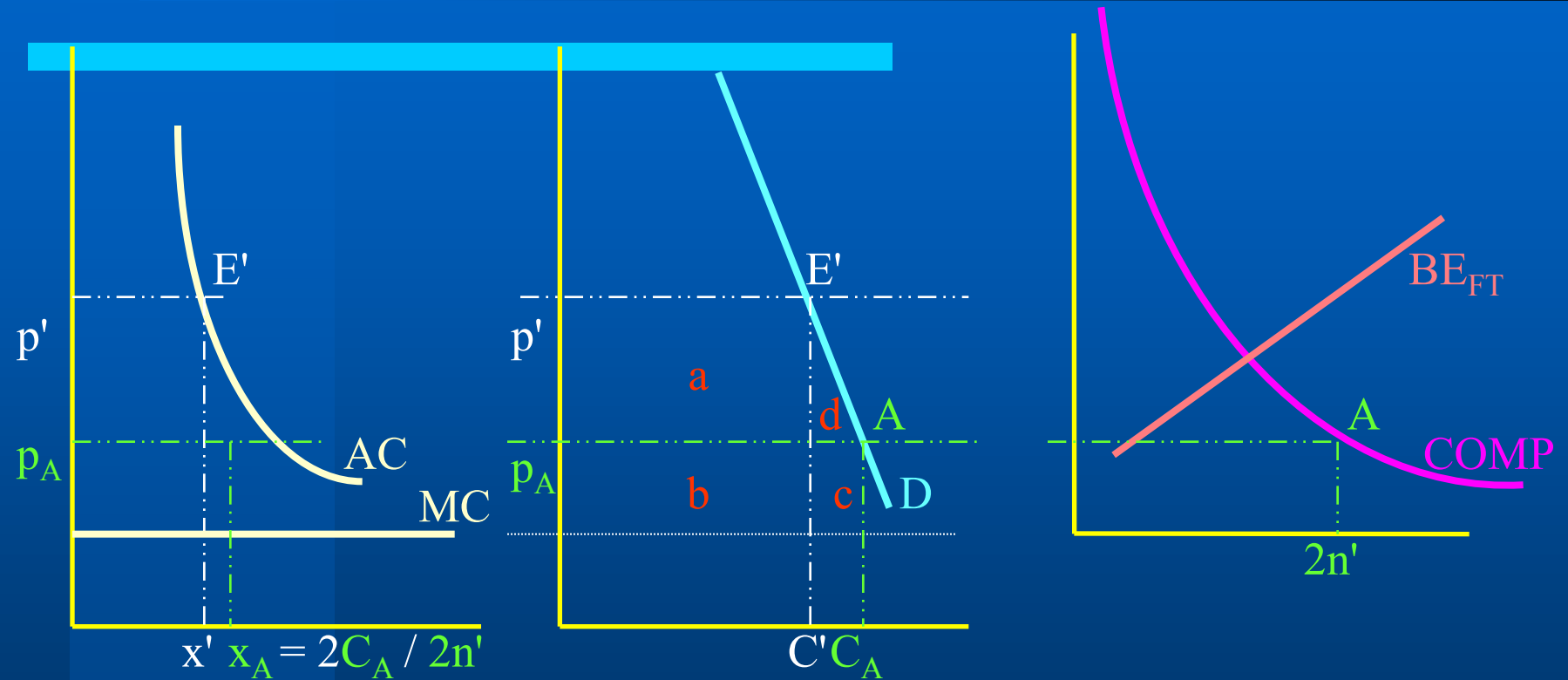
Subvence napříč zeměmi EU

- předpoklady analýzy
  - dvě identické země
  - obě poskytují subvence ve výši ztrát
- důsledky subvencí doprovázející integraci
  - firmy zůstávají malé, neefektivní
  - přesun nákladů neefektivnosti od spotřebitelů ke všem daňovým poplatníkům

Oprávněnost subvencí

- subvence v SR
  - v nedokonalé konkurenci způsobují ■ rýstupu (bohatství)
  - redukují tržní „distorze“
- subvence v LR
  - subvencované firmy nebyly nuceny k restrukturalizaci
  - firmy bez subvencí se zefektivnily
  - subvencované firmy nejsou schopny konkurovat ⇒ ■ nutnost opožděné restrukturalizace

Analýza bohatství

potřebitelského přebytku o $+a+d$
 veřejných prostředků o subvence $a-c$
 celkového bohatství o $+a+d-(a-c) = d+c$

Subvence jen u některých zemí EU

- předpoklady analýzy
  - dvě identické země
  - jedna z nich poskytuje subvence ve výši ztrát
- důsledky subvencí doprovázející integraci
  - subvencované firmy získávají konkurenční výhodu

Důsledky nestejných subvencí

- před liberalizací na trhu 10 H + 10 P firem
- po liberalizaci je optimem 12 firem
- H firmám je dotována ztráta
- P firmám není ztráta dotována
- 8 P firem skončí kvůli ztrátovosti
- nastoleno optimum 12 firem (10 H + 2 P)
- trh je přerozdělen ve prospěch subvencovaných firem

Ekonomická x politická analýza

- ekonomická analýza důsledků
  - H země přišla o bohatství v podobě subvencí
  - P země přišla o ztrátové firmy
  - ⇒ H země je vítězem
- politická analýza důsledků
  - strukturální nezaměstnanosti v P zemi
  - politické obliby v P zemi
  - politické obliby v H zemi
  - ⇒ H země je vítězem
  - ⇒ tlaky na pozastavení integrace v P zemi

Politika EU v otázce subvencí

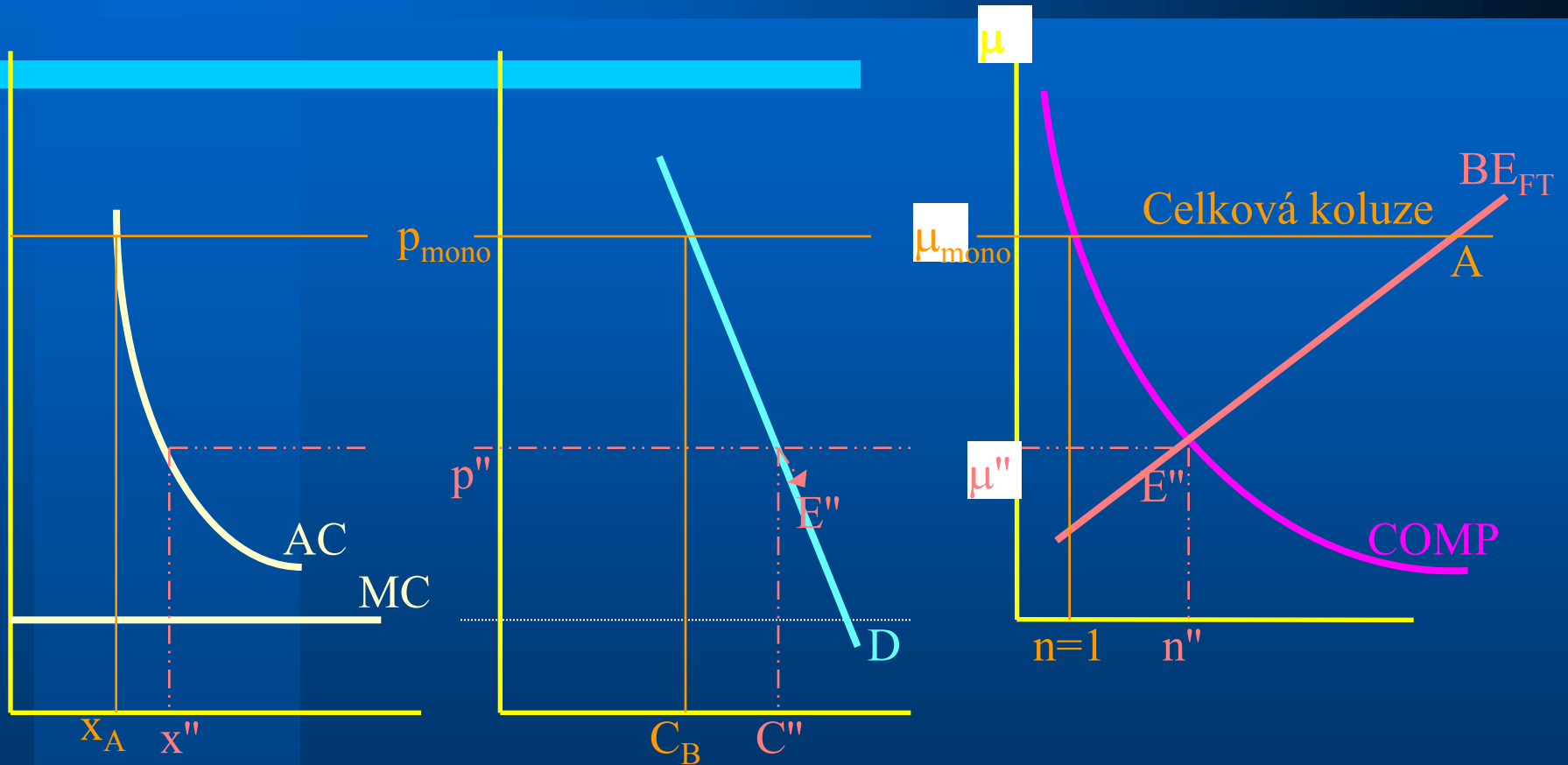
- v Římské smlouvě
- zákaz poskytování státní pomoci, která poskytuje nekalé konkurenční výhody vůči zahraničním subjektům
- právo posoudit závadnost státní pomoci má Komise

Koluzivní jednání

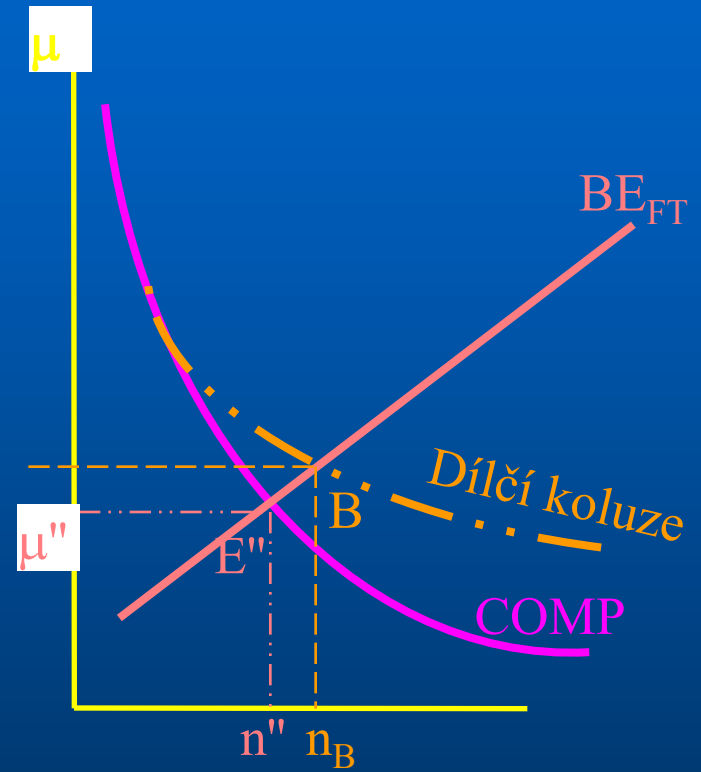
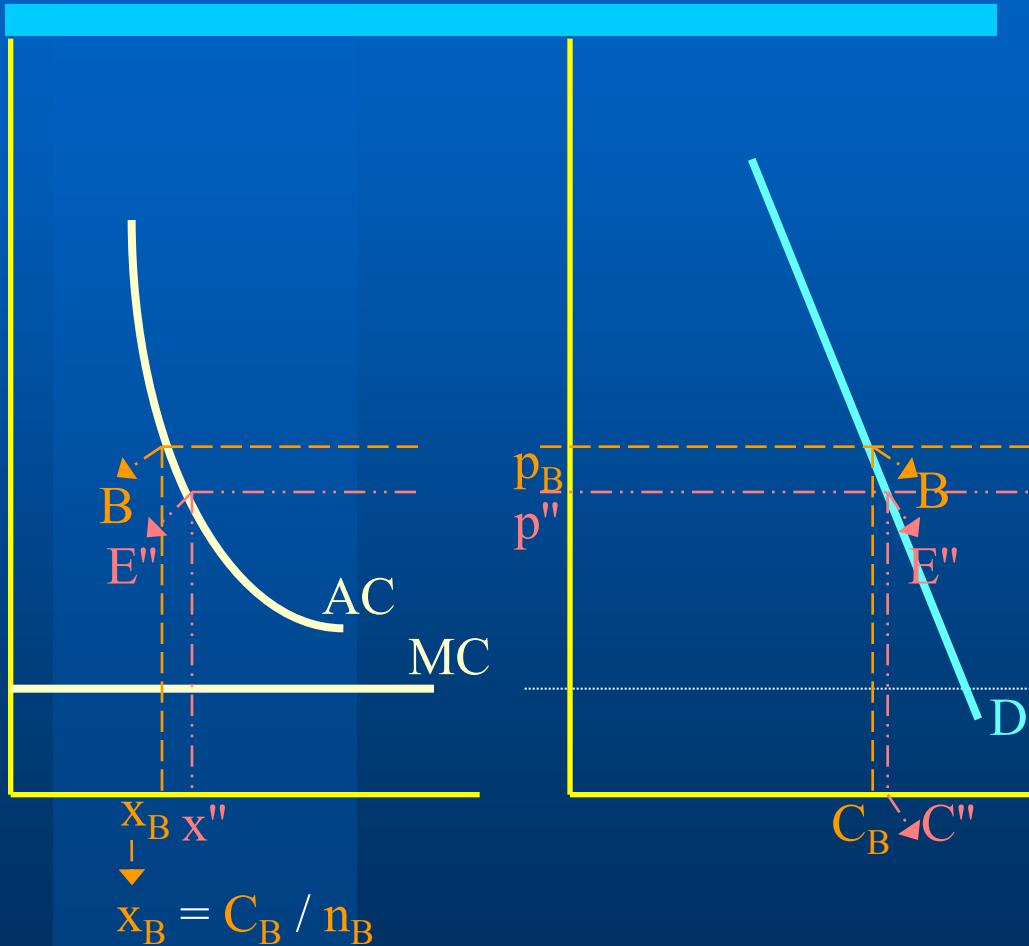
- úplné koluzivní jednání
  - odvětví se chová jako jedna firma s pobočkami
  - úplná koordinace výstupu
  - monopolní cena
- částečné koluzivní jednání
  - částečná koordinace výstupu
  - cena nižší než monopolní, ale vyšší než bez koluzivního jednání

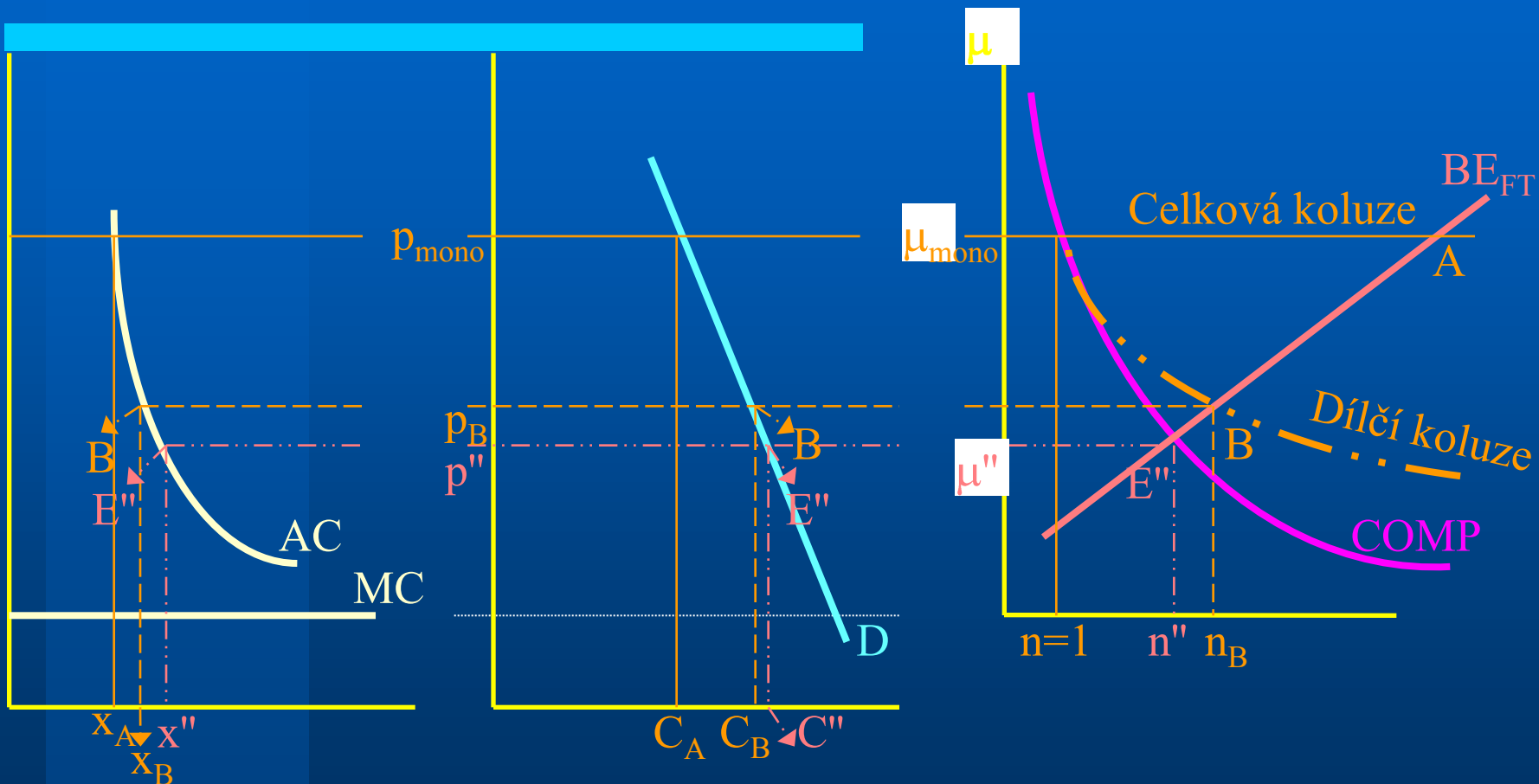
Úplné jednání ve shodě

Částečné jednání ve shodě

Srovnání úplné x částečné

Soutěžní politika EU

- v Římské smlouvě
- zákaz jednání, které zabraňuje, ruší nebo porušuje konkurenci na vnitřním trhu
- právo posoudit závadnost jednání má Komise

Principy soutěžní politiky EU

- zákaz společných dohod či praktik mezi podniky, které mohou ovlivnit obchod a narušovat soutěž na vnitřním trhu
- zákaz zneužívání dominantního postavení na vnitřním trhu, pokud ovlivní obchod
- preventivní dozor nad fúzemi, které vedou k tržní dominanci
- liberalizace sektorů, které ovládají státem garantované monopoly (např. telekomunikace, doprava, energetika)
- dohled nad státní podporou poskytovanou členskými zeměmi
- mezinárodní spolupráce

Dvě základní oblasti soutěžní politiky

- kartelová politika
  - smlouvy fixující ceny
  - smlouvy o výhradním zastoupení
  - smlouvy o kontrole produkce
  - smlouvy o společném marketingu
  - jednání v oblasti R&D
  - jednání o investicích
- politika fúzí
  - dominantní postavení na trhu

Rozhodnutí Komise v oblasti kartelů

- 1,38 mld. € - listopad 2008 - výrobcům autoskel (firmy Pilkington, Soliver, Asahi a Saint-Gobain) za kartel v letech 1998 až 2003, domluva na cenách
- 1,1 mld. € - červenec 2009 - německé energetické společnosti E.ON a francouzské firmě Gaz de France za tajné rozdělení trhů se zemním plynem
- 799 mil. € - listopad 2010 - za kartel v nákladní dopravě 11 aerolinkám, např. Air France-KLM, British Airways, SAS, Singapore Airlines, Japan Airlines a Qantas (Lufthansa bez pokuty za nahlášení kartelu)
- 676 mil. € - říjen 2008 - devíti petrochemickým společnostem (Sasol, Eni, Exxon Mobil, RWE, Total, Repsol, MOL, Tudapetrol a Hansen & Rosenthal) za kartelové dohody o výši cen a rozdělení trhu s tuhým parafínem
- 519 mil. € - listopad 2006 - za kartel na trhu se syntetickým kaučukem firmám Unipetrol (ČR), Shell (Británie), Dow Chemical (USA), Eni (Itálie) a Trade-Stomil (Polsko), 07/2011 – zrušení pokuty pro Unipetrol
- 518,47 mil. eur - červen 2010 - skupině 17 ocelářských firem kvůli kartelovým dohodám; největší pokuta - společnost ArcelorMittal, která působí i v ČR (276 mil €)